

Briselē, 14.10.2020.
COM(2020) 643 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Tiesu iestāžu pieejamības uzlabošana saistībā ar vides jautājumiem ES un tās
dalībvalstīs**

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

Tiesu iestāžu pieejamības uzlabošana saistībā ar vides jautājumiem ES un tās dalībvalstīs

I. AICINĀJUMS UZ KOPĪGU RĪCĪBU

- 1 Eiropas zaļā kursa panākumos izšķiroša nozīme ir dalībvalstu, sabiedrības un visu ieinteresēto personu iesaistei un apņēmībai. Komisija Eiropas zaļajā kursā¹ apņēmas, ka tā “apsvērs iespēju pārskatīt Orhūsas regulu, lai iedzīvotājiem un NVO, kam ir bažas par vidi ietekmējošu lēmumu likumību, būtu plašāk pieejama administratīvā izskatīšana un pārskatīšana tiesā ES līmenī. Komisija arī veiks pasākumus nolūkā visās dalībvalstīs uzlabot iespējas iedzīvotājiem un NVO vērsties nacionālajās tiesu iestādēs”.
- 2 ES jāsadarbojas ar iedzīvotājiem un ieinteresētajām personām, lai Eiropas zaļais kurss gūtu panākumus un nestu ilgstošas pārmaiņas. Sabiedrība ir un arī turpmāk būs zaļās pārkārtošanās virzītājspēks, un tās rīcībā vajadzētu būt līdzekļiem, lai aktīvāk iesaistītos jaunas politikas izstrādē un īstenošanā. Lai uzlabotu uzticēšanos gan valstu, gan ES pārvaldes iestādēm, tikpat svarīgi ir tas, lai būtu vajadzīgais “līdzsvars un atsvārs”, kas nodrošinātu, ka darbības un lēmumus var pārbaudīt un pārliecināties par to atbilstību vides tiesību aktiem. Tiesu iestāžu pieejamība vides lietās, vērstoties gan Eiropas Savienības Tiesā (EST), gan valstu tiesās kā Savienības tiesās, ir svarīgs atbalsta pasākums, kas palīdz sasniegt Eiropas zaļā kursa pārkārtošanās mērķus un nostiprināt pilsoniskās sabiedrības kā demokrātijas sargātājas lomu.
- 3 Šis paziņojums pievienots Komisijas priekšlikumam grozīt Regulu (EK) Nr. 1367/2006 (“Orhūsas regula”) ar mērķi uzlabot administratīvo aktu iekšējo pārskatīšanu ((COM) 2020 ..)². Priekšlikums, kad likumdevēji to būs pieņēmuši, uzlabos Orhūsas konvencijas (“konvencija”)³ īstenošanu “tādā veidā, kas ir saderīgs ar Savienības tiesiskās kārtības sistēmas pamatprincipiem un pārskatīšanas tiesā sistēmu”⁴. Ir ierosināts, ka vides nevalstiskajām organizācijām (NVO) jābūt plašākām iespējām apstrīdēt ES iestāžu un struktūru darbību vai bezdarbību saskaņā ar Konvenciju.

¹ COM(2019) 640.

² [Atsauce uz tiesību akta priekšlikumu, ar kuru groza Orhūsas regulu — Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 6. septembra Regulu (EK) Nr. 1367/2006 par to, kā Kopienas iestādēm un struktūrām piemērot Orhūsas Konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem (OV L 264, 25.9.2006., 13.–19. lpp.)].

³ Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisijas (ANO EEK) Konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem.

⁴ Deklarācija, ar ko Eiropas Savienība nāca klajā Melnkalnē, Budvā, konvencijas līgumslēdzēju pušu 2017. gada sanāksmē (Budvas deklarācija).

- 4 Šā tiesību akta priekšlikuma mērķis ir stiprināt ES tiesu iestāžu pieejamības sistēmu vides lietās. Šī sistēma, kopumā ņemot, nodrošina katram pieteikuma iesniedzējam piekļuvi efektīvam tiesiskās aizsardzības mehānismam atbilstīgi konvencijas prasībām.
- 5 Šā paziņojuma mērķis ir izcelt būtisko nozīmi, kas dalībvalstīm ir ES kopējā sistēmā. Dalībvalstīm ir jānodrošina un jāveicina tiesu iestāžu pieejamība vides lietās, ko reglamentē ar aktiem, kuri pieņemti saskaņā ar ES tiesību aktiem, tostarp valsts īstenošanas pasākumi, kas saistīti ar nelegislatīviem ES aktiem. Tiesu iestāžu pieejamība ietver to, ka tiek nodrošinātas tiesības celt prasību tiesā NVO un privātpersonām, kuras tieši ietekmē vides tiesību pārkāpums⁵, tostarp pārrobežu kontekstā. Diemžēl praksē pastāv nepilnības. Komisija 2019. gadā publicēja vides politikas īstenošanas pārskatu⁶, kurā konstatēja, ka valstu tiesību sistēmās saistībā ar vides jautājumiem pastāv virkne sistēmisku nepilnību attiecībā uz tiesu iestāžu pieejamības īstenošanu vietējā līmenī. Jo īpaši tā uzsvēra problēmas, ar kurām saskaras NVO, lai iegūtu tiesības vērsties tiesā ar prasībām ES vides jautājumos, un procesuālos šķēršļus, piemēram, pārmērīgi augstās izmaksas.
- 6 Lai uzlabotu ES tiesu iestāžu pieejamības sistēmu vides lietās atbilstīgi konvencijai, kurā dalībvalstis ir pilntiesīgas līgumslēdzējas puses, **Komisija aicina dalībvalstis uzlabot piemērojamo ES tiesību aktu īstenošanu**. Tikpat svarīgi ir tas, lai dalībvalstu noteikumos, kurus piemēro tiesu sistēmā un tiesu praksē, tiktu pilnībā īstenota EST judikatūra par tiesu iestāžu pieejamību vides lietās. Turklāt valstu tiesību akti nedrīkst radīt tam šķēršļus, piemēram, nenodrošinot NVO tiesības celt prasību tiesā, kā tas paredzēts konvencijā. Lai nodrošinātu juridisko noteiktību visās dalībvalstīs, valsts tiesību aktiem ir jāatbilst konvencijas, ES tiesību aktu, un EST judikatūras prasībām. Valstu tiesām arī ir jāpiemēro un jāīsteno piemērojami noteikumi, ņemot vērā valstu tiesiskajā kārtībā noteiktās prasības, kas izriet no ES tiesību aktiem.

II. TIESU IESTĀŽU PIEEJAMĪBAS SVARĪGUMS ES VIDES LIETĀS

- 7 Tiesību efektīvas aizsardzības un taisnīgas tiesas pieejamība ir viena no ES tiesiskajā kārtībā paredzētajām pamattiesībām⁷. Garantēt Līguma par Eiropas Savienību (LES) 2. pantā paredzēto tiesiskumu⁸, nodrošināt efektīvu ES tiesību aktu piemērošanu un uzlabot sabiedrības uzticēšanos valsts pārvaldes iestādēm nav iespējams bez efektīvas tiesu sistēmas.
- 8 Tas ir atspoguļots arī LES 19. panta 1. punktā, kurā paredzēts, ka dalībvalstīm jānodrošina tiesību aizsardzības līdzekļi, kas ir pietiekami efektīvi tiesiskās aizsardzības nodrošināšanai jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības, un EST

5 Lieta C-197/18, *Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland*, 31.–34. punkts.

6 Vides politikas īstenošanas 2019. gada pārskats: Eiropa, kas aizsargā savus pilsoņus un uzlabo viņu dzīves kvalitāti (COM(2019) 149).

7 Eiropas Savienības Pamattiesību harta (OV C 326, 26.10.2012., 391.–407. lpp., 47. pants).

8 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei un Padomei “Tiesiskuma turpmāka stiprināšana Savienībā. Pašreizējā situācija un iespējamie turpmākie pasākumi” (COM/2019/163).

judikatūrā par tiesu iestāžu pieejamību vides lietās. Tiesu iestāžu pieejamība vides lietās ir būtiska arī ES Pamattiesību hartas 41.⁹ un 47.¹⁰ panta kontekstā un palīdz nodrošināt juridisko noteiktību.

- 9 Privātpersonām un NVO ir izšķiroša nozīme iespējamo ES tiesību aktu pārkāpumu konstatēšanā, sūdzību iesniegšanā pārvaldes iestādēs vai lietu iesniegšanā tiesā. Ja privātpersonas vai NVO vērsas ārpus tiesas pārvaldes iestādē, šāda pārskatīšana tiek saukta par administratīvu apstrīdēšanu, savukārt ja tās vērsas tiesā, to sauc par pārskatīšanu tiesā¹¹.
- 10 ES apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas sistēma kopumā ne tikai ietver Orhūsas regulā paredzēto iekšējās pārskatīšanas mehānismu un piekļuvi EST, bet arī balstās uz valstu tiesām. Proti, Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 267. pantā ir atļauts jebkurai fiziskai vai juridiskai personai, kas ir procesa puse valstu tiesās, izmantot spēkā esības atsauces un efektīvi apstrīdēt ES tiesību aktu spēkā esību EST. ES un valstu tiesiskās aizsardzības sistēmas kopumā ir būtiskas, lai nodrošinātu tiesu iestāžu reālu pieejamību ES vides lietās.

III. ES KĀ KONVENCIJAS LĪGUMSLĒDZĒJA PUSE

- 11 ES oficiāli kļuva par konvencijas pusi 2005. gadā. 27 dalībvalstis arī ir (atsevišķi) konvencijas puses, un katrai ir savas un dalītas kompetences, pienākumi un saistības, lai nodrošinātu tiesu iestāžu pieejamību “vides lietās” atbilstīgi konvencijas 1. pantam¹². Tāpēc atbildību par konvencijas ievērošanu ietekmē šī raksturīgā ES iezīme, saskaņā ar kuru kompetences īsteno ES un tās dalībvalstis. Turpmākajos punktos ir svarīgi atgādināt no konvencijas ratifikācijas izrietošo saistību īpašos ierobežojumus un raksturu.
- 12 Saskaņā ar konvencijas noteikumiem ES ir reģionālā ekonomiskās integrācijas organizācija. Saskaņā ar konvencijas 19. panta 5. punktu ES, paziņojot par savu ratifikācijas dokumentu, bija pienākums norādīt, “kādas ir to pilnvaras jautājumos, uz kuriem attiecas šī konvencija”.
- 13 Atbildē ES paziņoja, ka “ES iestādes konvenciju piemēros saskaņā ar pašreizējiem un turpmākiem noteikumiem par piekļuvi dokumentiem un citiem attiecīgajiem ES noteikumiem jomā, uz ko attiecas konvencija”. Kā vissvarīgāko tā piebilda, ka “ES ir atbildīga par to pienākumu izpildi, kuri izriet no konvencijas un uz kuriem attiecas spēkā esošie ES tiesību akti” un ka “ES kompetences īstenošana pēc savas būtības nepārtraukti attīstītās”.
- 14 Tāpēc ES iestādes un struktūras piemēro konvenciju saskaņā ar piemērojamajiem ES noteikumiem. Īstenojot konvenciju, ir jāņem vērā ES tiesiskās kārtības īpašās

9 Tiesības uz labu pārvaldību.

10 Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu.

11 Saskaņā ar konvencijas 9. panta 3. punktā izmantoto terminoloģiju.

12 “Lai pašreizējā un nākamajās paaudzēs aizsargātu ikvienas personas tiesības dzīvot vidē, kas atbilstu personas veselības stāvoklim un labklājībai, katra Puse saskaņā ar šīs konvencijas noteikumiem garantē tiesības piekļūt informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem.”

iezīmes. To apstiprināja arī EST, kas izskaidroja, ka konvencija “acīmredzami tika izstrādāta, ņemot vērā valstu tiesību sistēmas, nevis reģionālās ekonomiskās integrācijas organizāciju, kāda ir Savienība, juridiskās īpatnības”¹³.

- 15 Eiropas Savienībā pieeja administratīvai apstrīdēšanai un pārskatīšanai tiesā ir daudzslāņaina sistēma. Turklāt EST atgādināja, ka pašreizējā ES tiesību attīstības stadijā uz tiesu un administratīvajām procedūrām, kas saistītas ar tiesas iestāžu pieejamību vides tiesībās, “galvenokārt” attiecas dalībvalstu tiesības¹⁴. Saskaņā ar nosacījumiem, kas definēti to valsts tiesību aktos, privātpersonas un juridiskas personas var prasīt valsts tiesai vērsties EST, lai saskaņā ar LESD 267. pantu pārskatītu ES tiesību aktu spēkā esību.
- 16 Turklāt LESD 263. panta 4. punktā ir atļauts fiziskām vai juridiskām personām celt prasību tieši EST (Vispārējā tiesā) par i) tām adresētu aktu, ii) aktu, kas skar tās tieši un individuāli, vai iii) reglamentējošu aktu, kas skar tās tieši un nav saistīts ar īstenošanas pasākumiem.
- 17 Pieņemot Orhūsas regulu, ES papildināja pašreizējo, ES līmenī pieejamo pārskatīšanas sistēmu gan attiecībā uz administratīvo apstrīdēšanu, gan pārskatīšanu tiesā. Tāpēc NVO, kas darbojas vides aizsardzības jomā, var panākt ES iestāžu un struktūru pieņemtu, individuāli piemērojamu, nelegislatīvu administratīvo aktu administratīvu apstrīdēšanu¹⁵. Tomēr Savienība izvēlējās neīstenot savu kompetenci, kā tā norādīja ratifikācijas brīdī, un saskaņā ar Orhūsas regulu Savienības līmenī nepieņemt atsevišķus noteikumus par administratīvo apstrīdēšanu attiecībā privātpersonām, kas piemērojami ES iestādēm un struktūrām.
- 18 Pēc Konvencijas atbilstības komitejā iesniegtās sūdzības komiteja secināja, ka ES pašlaik nav pilnībā izpildījusi savas saistības saskaņā ar konvencijas prasībām par tiesu iestāžu pieejamību vides lietās¹⁶. Iepriekš minētā tiesību akta priekšlikuma¹⁷ mērķis ir novērst šo situāciju, grozot Orhūsas regulu un paplašinot NVO atvēlēto piekļuvi. Šis paziņojums, kurā izklāstīts, kādi uzlabojumi nepieciešami valsts līmenī, papildina pasākumus ES līmenī.

IV. ES TIESĪBU AKTOS PAREDZĒTĀS DALĪBVALSTU SAISTĪBAS

- 19 Ja valsts iestāžu rīcība ir nepietiekama vai nepareiza attiecībā uz vides aizsardzības pamatnoteikumu ievērošanu, privātpersonām un NVO ir jābūt iespējamam pamatoties uz procedūras noteikumiem, kas tām piemērojami. Lai aizsargātu vidi un iespēcinātu sabiedrības pārstāvjus un NVO, ES ir pieņēmusi virkni nozarisku vides direktīvu¹⁸, kurās ietverti noteikumi par valstu tiesu iestāžu

13 Lieta C-612/13 P, *ClientEarth*, ECLI:EU:C:2015:486, 40. un 41. punkts.

14 Apvienotās lietas C-401/12 P līdz C-403/12 P, Padome un Komisija / *Vereniging Milieudefensie a.o.s.*, EU:C:2015:4, 60. punkts, apvienotās lietas C-404/12 P un C-405/12 P, Padome un Komisija / *Stichting Natuur en Milieu a.o.s.*, EU:C:2015:5, 52. punkts.

15 Un grozīta ar Regulu (...), lai aptvertu vispārīgus administratīvos aktus.

16 Kā aprakstīts Komisijas dienestu darba dokumentā "Ziņojums par Orhūsas konvencijas īstenošanu Eiropas Savienībā attiecībā uz iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem" (SWD(2019) 378 final).

17 3. punkts.

18 Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 13. decembra Direktīva 2011/92/ES par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu (OV L 26, 28.1.2012., 1.–21. lpp.), Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 21. aprīļa

pieejamību. Šo direktīvu ieviešana ļauj sabiedrības pārstāvjiem, tostarp NVO, izmantot savas tiesības vērsties tiesā šajās konkrētajās jomās. Ir labi zināms, ka pienākums nodrošināt tiesību efektīvu aizsardzību tiesā saistībā ar vides jautājumiem attiecas arī uz valstu tiesām¹⁹. Šis pienākums skar tiesības, kas izriet no ES vides tiesību aktiem, un iespēju atsaukties uz ES tiesību aktos definētām saistībām²⁰.

- 20 Lai garantētu šo tiesību efektīvu aizsardzību tiesā, dalībvalstu saistības nodrošināt valstu tiesu iestāžu pieejamību neattiecas tikai uz tām tiesībām vien, kas paredzētas iepriekš minētajos Savienības sekundāro tiesību aktos²¹.
- 21 **Pirmkārt**, saskaņā ar LES 4. panta 3. punktā noteikto lojālās sadarbības principu dalībvalstīm jāveic visas atbilstīgās darbības, tostarp tiesību efektīva aizsardzība tiesā, lai nodrošinātu to, ka tiek pieņemti ES tiesību aktos paredzētie pasākumi un tiek pietiekami aizsargātas no ES tiesību aktiem izrietošās privātpersonu tiesības²². Turklāt LES 19. panta 1. punktā ir paredzēts, ka dalībvalstis “nodrošina tiesību aizsardzības līdzekļus, kas ir pietiekami efektīvi tiesiskās aizsardzības nodrošināšanai jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības”. Tāpēc valstu tiesu iestāžu pieejamība ir nepieciešama, lai pareizi darbotos ES tiesiskās aizsardzības sistēma.
- 22 Šajā sakarā valstu tiesiskās aizsardzības mehānismi ar dalībvalstu tiesu starpniecību ir neatņemama ES tiesiskās aizsardzības sistēmas daļa. Valstu tiesas ir arī ES tiesas un ir saistītas ar EST tādas prejudiciālu nolēmumu sistēmas ietvaros, kas izveidota saskaņā ar LESD 267. pantu. **Šī sadarbība ietver ES tiesību aktu interpretāciju un ES iestāžu aktu spēkā esības pārbaudi.** Tiesu iestādēm jābūt pieejamām gan privātpersonām, gan NVO, pamatojoties uz valstu procesuālajiem noteikumiem.
- 23 **Otrkārt**, konvencija, kas ir neatņemama ES tiesiskās kārtības daļa un saistoša ES iestādēm un dalībvalstīm saskaņā ar LESD 216. panta 2. punktu, ir piemērojama arī ES tiesību aktiem, kas reglamentē vides aizsardzību. Ja nav ES noteikumu, kas reglamentē tiesu iestāžu pieejamību vides lietās, “katras dalībvalsts tiesību sistēmā ir jāparedz procesuāli noteikumi prasībām, kas paredzētas, lai aizsargātu tiesības, kuras attiecīgajām personām ir noteiktas Savienības tiesībās, [...] un dalībvalstīm ir pienākums katrā atsevišķā gadījumā nodrošināt efektīvu šo tiesību aizsardzību”²³. Konkrētāk, gan konvencijas 9. panta 3. punktā, gan Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantā, lasot tos kopā, paredzēts, ka

Direktīva 2004/35/EK par atbildību vides jomā attiecībā uz videi nodarītā kaitējuma novēršanu un atļūdzināšanu (OV L 143, 30.4.2004., 56.–75. lpp.) vai Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 24. novembra Direktīva 2010/75/ES par rūpnieciskajām emisijām (piesārņojuma integrēta novēršana un kontrole) (OV L 334, 17.12.2010., 17.–119. lpp.). Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 4. jūlija Direktīva 2012/18/ES par lielu ar bīstamām vielām saistītu avāriju risku pārvaldību, ar kuru groza un vēlāk atceļ Padomes Direktīvu 96/82/EK (OV L 197, 24.7.2012., 1.–37. lpp.). Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 28. janvāra Direktīva 2003/4/EK par vides informācijas pieejamību sabiedrībai un par Padomes Direktīvas 90/313/EEK atcelšanu (OV L 41, 14.2.2003., 26.–32. lpp.).

19 Lieta C-404/13, *ClientEarth*, ECLI:EU:C:2014:2382, 52. punkts.

20 Lieta C-237/07, *Janecek*, 2008 I-06221, 37. punkts.

21 Sk. 17. zemsvītras piezīmi.

22 Lieta C-752/18, *Deutsche Umwelthilfe*, ECLI:EU:C:2019:1114, 38. punkts.

23 Lieta C-240/09 *Lesoochranárske zoskupenie*, ECLI:EU:C:2011:125 47.–48. punkts.

“dalībvalstīm ir noteikts pienākums nodrošināt efektīvu Savienības tiesībās, tostarp vides tiesību normās, paredzēto tiesību aizsardzību tiesā”²⁴.

- 24 EST ir piebildusi, ka “valsts tiesai, lai nodrošinātu efektīvu tiesību aizsardzību tiesā jomās, uz kurām attiecas Savienības vides tiesības, ir jāsniedz tāda valsts tiesību interpretācija, kas, cik vien iespējams, atbilst gan Orhūsas konvencijas 9. panta 3. un 4. punkta mērķiem, gan efektīvas tiesību, kuras piešķirtas ar Savienības tiesībām, aizsardzības tiesā mērķim”²⁵.
- 25 Tāpēc LESD 267. pantā paredzētās prejudiciālā nolēmuma procedūras efektivitāte attiecībā uz ES tiesību aktu spēkā esību ir atkarīga no tā, vai dalībvalstis nodrošina NVO un privātpersonām pietiekamas tiesības celt prasību tiesā. Tas ir to pienākums nodrošināt tiesu iestāžu pieejamību saistībā ar tiem vides tiesību jautājumiem, uz ko attiecas ES noteikumi. Tas ietver gadījumus, kad “uz konkrētu jautājumu, par kuru vēl nepastāv Savienības tiesiskais regulējums, var attiekties Savienības tiesības, ja tas attiecas uz jomu, kuru lielā mērā regulē Savienības tiesības”²⁶.
- 26 Gadu gaitā izstrādātajā EST judikatūrā ir precizēts, ka dalībvalstīm ir pienākums nodrošināt tiesas iestāžu pieejamību vides lietās, uz ko attiecas ES noteikumi, tostarp saistībā ar lēmumiem, darbību vai bezdarbību²⁷ dažādās vides politikas jomās, piemēram, ūdens²⁸, dabas²⁹ un gaisa kvalitātes³⁰ jomā.
- 27 Lai novērtētu EST judikatūras praktiskās sekas un palīdzētu dalībvalstu iestādēm un praktiķiem saprast, cik nozīmīgas ir šīs sekas jomās, ko reglamentē ES vides tiesību akti, 2017. gadā Komisija izdeva paziņojumu par tiesu pieejamību vides lietās (“paziņojums”)³¹. Paziņojumā tika izklāstīti standarti, kas reglamentē tiesu iestāžu pieejamību vides lietās saistībā ar privātpersonu un NVO procesuālajām garantijām un tiesībām celt prasību tiesā. Tajā tika arī precizēta prasība izvairīties no dārgām vai ilgstošām procedūrām un tas, ka dalībvalstīm jāpadara publiski pieejama visa ar tiesu iestāžu pieejamību saistītā informācija, kā tas paredzēts EST judikatūrā. Dalībvalstīm jāseko līdzi EST judikatūras attīstībai, kas apskatīta paziņojumā, kā arī jāveic nepieciešamie pasākumi to īstenošanai³².

V. TURPMĀKĀ VIRZĪBA: RĪCĪBAS PRIORITĀRĀS JOMAS

24 Lieta C-664/15 *Protect*, ECLI:EU:C:2017:987, 45. punkts, lieta C-243/15, *Lesoochranárske zoskupenie*, ECLI:EU:C:2016:838, 50. un 73. punkts.

25 Lieta C-752/18, *Deutsche Umwelthilfe*, EU:C:2019:1114, 39. punkts.

26 Lieta C-240/09, *Lesoochranárske zoskupenie*, 40. punkts.

27 Konvencijas 6., 7., 8., 9. pants skar attiecīgos lēmumus, darbību un bezdarbību.

28 Padomes 1991. gada 12. decembra Direktīva 91/676/EEK attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskas izcelsmes nitrāti (OV L 375, 31.12.1991., 1.–8. lpp.).

29 Padomes 1992. gada 21. maija Direktīva 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību (OV L 206, 22.7.1992., 7.–50. lpp.).

30 Piemēram, 23. pants Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 21. maija Direktīvā 2008/50/EK par gaisa kvalitāti un tīrāku gaisu Eiropai (OV L 152, 11.6.2008., 1.–44. lpp.).

31 2017/2616, OV C 275, 18.8.2017., 1.–39. lpp.

32 Jo īpaši sk. paziņojumu (un atjauninājumus), kas pieejams Komisijas tīmekļa vietnē: <https://ec.europa.eu/environment/aarhus/legislation.htm>.

- 28 Eiropas zaļā kursa paziņojumā minēts, ka “Komisijai un dalībvalstīm ir arī jānodrošina rīcībpolitiku un tiesību aktu efektīva izpilde un rezultativitāte”. Komisija ir pilnībā apņēmusies strādāt kopā ar dalībvalstīm, lai valstu līmenī uzlabotu tiesu iestāžu pieejamību vides lietās.
- 29 Ja dalībvalstīs netiks efektīvi īstenoti ES līmenī pieņemtie noteikumi, nebūs iespējams pilnībā izmantot visas priekšrocības vides aizsardzības nodrošināšanai. Turklāt tas ir svarīgi, lai nodrošinātu to, ka saskaņā ar LESD 267. pantu EST pieejamība sabiedrības pārstāvjiem un NVO netiek nepamatoti ierobežota. Šķēršļu likvidēšana tiesu iestāžu pieejamībai radītu vēl lielākas priekšrocības, palielinot juridisko noteiktību, uzlabojot tiesas spriešanu un samazinot administratīvos slogus.
- 30 Komisijas Vides politikas īstenošanas 2019. gada pārskatā konstatēts, ka vairākām dalībvalstīm ir jāveic turpmāki pasākumi, lai nodrošinātu vides NVO tiesības vērsties tiesā ar prasībām ES vides jautājumos³³. Tāpat konstatēts, ka ar vidi saistītu prasību iesniedzēji nedrīkst saskarties ar valsts procesuālajiem šķēršļiem, piemēram, pārmērīgi augstām izmaksām (atsevišķos gadījumos — simtiem tūkstošu eiro)³⁴.
- 31 Ņemot vērā šā paziņojuma IV iedaļā izklāstītās dalībvalstu saistības un Komisijas konstatējumus³⁵ par attiecīgo situāciju katrā dalībvalstī, prioritāra rīcība ir vajadzīga turpmāk minētajās četrās jomās.
- 32 Saskaņā ar Komisijas stratēģisko paziņojumu “ES tiesību akti: labāki rezultāti līdz ar labāku piemērošanu”³⁶ **pirmā dalībvalstu prioritāte ir nodrošināt ES sekundāro tiesību aktu pareizu transponēšanu**. Tas attiecas uz ES vides tiesību aktiem, kuros ietverti noteikumi par tiesu iestāžu pieejamību³⁷. Dalībvalstīm ir pienākums transponēt šīs direktīvas pareizi un pilnībā ar mērķi nodrošināt to īstenošanu saskaņā ar LESD 291. panta 1. punktu.
- 33 **Otrā prioritāte attiecas uz abiem likumdevējiem, kam noteikumi par tiesu iestāžu pieejamību jāiekļauj ES tiesību akta priekšlikumos, kurus sagatavo Komisija par jauniem vai pārskatītiem ES tiesību aktiem vides jautājumu jomā**³⁸. Ja Komisija nāk klajā ar šādiem priekšlikumiem, Eiropas Parlamentam un Padomei tas ir aktīvi jāatbalsta. Noteikumi par tiesu iestāžu pieejamību tiks izstrādāti, ņemot vērā EST judikatūru un paziņojumā noteiktos standartus. Pēdējos gados Padome ir negribīgi pieņēmusi šādus noteikumus³⁹, atkāpjoties no iepriekšējās pieejas, kas agrāk ir bijusi par pamatu iepriekš minēto direktīvu pieņemšanai.

33 Vides politikas īstenošanas 2019. gada pārskats, kas minēts iepriekš.

34 Vides politikas īstenošanas 2019. gada pārskats, kas minēts iepriekš. Pētījuma konstatējumi par ES dalībvalstu vides pārvaldības izvērtējuma satvara izstrādi (Nr. 07.0203/2017/764990/SER/ENV.E.4, nobeiguma ziņojums).

35 Sk. 30. punktu.

36 Komisijas paziņojums “ES tiesību akti: labāki rezultāti līdz ar labāku piemērošanu” (C/2016/8600, OV C 18, 19.1.2017., 10.–20. lpp.).

37 Sk. 16. zemsvītras piezīmi.

38 Pamatojoties uz tiesu iestāžu pieejamības standartiem, kas noteikti paziņojumā.

39 Priekšlikums direktīvai par dzeramā ūdens kvalitāti (pārstrādāta redakcija) (COM/2017/0753).

- 34 Šajā sakarā Komisija uzskata, ka skaidri ES vides tiesību aktu noteikumi šajā jautājumā varētu būt juridiskās noteiktības interesēs, kā arī varētu būt nepieciešami, lai nostiprinātu saistības nodrošināt ES tiesību aktos ietvertu tiesību efektīvu aizsardzību tiesā. Tāpēc tā aicina Eiropas Parlamentu un Padomi izmantot šo pieeju, apspriežot izvirzāmos tiesību aktu priekšlikumus.
- 35 Komisija arī regulāri novērtēs, vai tās sekundārie tiesību akti atbilst mērķim. Piemēram, kā daļu no Eiropas zaļajā kursā paziņotās ES pasākumu pārskatīšanas⁴⁰ ar mērķi novērst piesārņojumu no rūpnieciskām iekārtām Komisija arī izvērtēs, inter alia, noteikumus, kas ietekmē attiecīgo pušu tiesības, tostarp sabiedrības līdzdalību un tiesu iestāžu pieejamību.
- 36 **Trešā prioritāte ir dalībvalstīm pārskatīt arī citus savus leģislatīvos un regulatīvos noteikumus**, ne tikai tos, ar ko transponē iepriekš 32. punktā minētās direktīvas. Ir valsts noteikumi⁴¹, kas traucē NVO, kuri darbojas vides aizsardzības jomā, un privātpersonām, ko tieši ietekmē ES vides tiesību aktu pārkāpums, kurš izriet no valsts iestāžu darbības vai bezdarbības. Tāpēc ir nepieciešams pārskatīt šos valsts noteikumus, lai novērstu jebkādus šķēršļus saistībā ar tiesu iestāžu pieejamību, piemēram, ierobežojumus attiecībā uz tiesībām celt prasību tiesā vai arī nesamērīgas izmaksas, un tādējādi nodrošināt tiesu iestāžu reālu pieejamību ES vides lietās.
- 37 **Ceturtā prioritāte attiecas uz valstu tiesu pienākumu garantēt privātpersonu un NVO tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību saskaņā ar ES tiesību aktiem.** Viens no stūrakmeņiem, uz kā balstās ES efektīvas tiesiskās aizsardzības sistēmas pienācīga darbība, ir princips, ka valstu tiesas ir arī ES tiesas⁴². Vajadzības gadījumā valstu tiesām ir jāatceļ visi noteikumi, kas ir pretrunā ES tiesību aktiem, pat ja tie ir leģislatīvie vai regulatīvie noteikumi⁴³. Tas ietver arī nevajadzīgus ierobežojumus tiesībām celt prasību tiesā⁴⁴, jo tā tiek nodrošināts, ka ES noteikumi ir spēkā un pilnīgi efektīvi⁴⁵. Šajā sakarā vislielākā nozīme ir dalībvalstu augstākajām tiesu iestādēm, ņemot vērā to pozīciju valsts tiesu sistēmā un to judikatūras ietekmi uz zemākajām tiesām. Tikai to efektīva funkcionēšana šajā lomā var nodrošināt, ka pareizi darbojas ES vispārējā tiesu iestāžu pieejamības sistēma vides lietās.
- 38 No attiecīgi 32., 36. un 37.punktā minētās pirmās, trešās un ceturtās prioritātes Komisija kā līgumu sargātāja vadīsies, risinot jautājumus par nepamatoti ierobežotu tiesu iestāžu pieejamību vides lietās, uz kurām attiecas ES tiesību akti. Tas ietver pilnvaras sākt pārkāpuma procedūras.

40 Šis pārskats attiecas uz Direktīvu 2010/75/ES par rūpnieciskajām emisijām.

41 Jo īpaši ūdens, dabas un gaisa kvalitātes jomā.

42 Lieta T-51/89, *Tetra Pak Rausing SA* / Komisija, ECLI:EU:T:1990:41, 42. punkts, Tiesas (plēnuma) 2011. gada 8. marta atzinums 1/09 atbilstīgi LESD 218. panta 11. punktam “Vienotas sistēmas izveide strīdu izskatīšanai patentu jomā”, ECLI:EU:C:2011:123, 80. punkts.

43 Apvienotās lietas C-128/09 līdz C-131/09, C-134/09 un C-135/09, *Boxus* un citi, kā arī lieta C-182/10, *Solvay* un citi / *Région wallonne*.

44 Lieta C-240/09, *Lesoochranárske zoskupenie*, ECLI:EU:C:2011:125, un lieta C-197/18, *Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland*.

45 Lieta Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, 22. punkts, un lieta C-664/15, ECLI:EU:C:2017:987.

- 39 ES likumdošanas darbībām, kas aprakstītas saistībā ar otro prioritāro jomu 33., 34. un 35. punktā, arī ir svarīga nozīme, kas palīdzēs dalībvalstīm iedibināt prasītajiem standartiem atbilstošu valstu tiesu iestāžu pieejamību⁴⁶. Attiecībā uz valstu tiesām, kas iztirzātas 37. punktā, Komisija rūpīgi sekos tam, kā valstu tiesas, tostarp augstākās tiesas savā tiesiskajā kārtībā nodrošina tiesību efektīvu aizsardzību tiesā saistībā ar vides jautājumiem, un vajadzības gadījumā veiks pasākumus.
- 40 Īstenojot visas četras iepriekš izklāstītās prioritātes, Komisija atbalstīs dalībvalstis un kāpinās aktīvu sadarbību ar pilsonisko sabiedrību un publiskās pārvaldes iestādēm, lai panāktu piemērojamo ES vides tiesību aktu pilnīgu īstenošanu. Tā plāno turpināt īstenot publiskās pārvaldes iestādēm un NVO paredzētās spēju veidošanas iniciatīvas, mācību un izglītības shēmas un iniciatīvas informācijas apmaiņai ar pilsonisko sabiedrību⁴⁷. Sadarbība ar tiesu sistēmu⁴⁸ noritēs, piemēram, Eiropas Tiesiskās apmācības tīklā (EJTN)⁴⁹, Eiropas Savienības Tiesnešu forumā vides tiesībaizsardzībai⁵⁰ un Eiropas administratīvo tiesnešu asociācijā⁵¹.
- 41 Visbeidzot, bet ne mazāk svarīgi — Komisija turpinās sekot līdzi, kā tiek īstenoti ES tiesību akti attiecībā tiesu iestāžu pieejamību vides lietās. Lai to atvieglinātu, Komisija darīs informāciju pieejamu tiešsaistē savā portālā eJustice⁵² un vides politikas īstenošanas pārskata ietvaros veiks regulāru īstenošanas uzraudzības darbu⁵³.

46 Sk. paziņojuma noteikumus.

47 LIFE projekts “Access to Justice for a greener Europe” (Tiesu iestāžu pieejamība zaļākai Eiropai), ko uzsāka *ClientEarth*.

48 Programmu sadarbībai ar tiesnešiem 2008. gadā sāka Vides ģenerāldirektorāts.

49 www.ejtn.eu/en/.

50 <https://www.eufje.org/index.php?lang=en>.

51 <https://www.aej.org/>.

52 “Ceļā uz Eiropas e-tiesiskuma stratēģiju” (COM(2008) 329).

53 Sk. iepriekš 5. punktā minēto atsauci.